

Varga Nándor Lajos
fametszete, X2

Néhány nap múlva kopogtam a mester műterme ajtaján. Szívélyesen fogadott. Teljes szabadságot biztosított! A grafikai technikák mellett naponta aktanulmányokat is folytathattunk, közvetlen, humorral fűszerezett korrektúrákat is kaptunk. Mesterem, Varga N. Lajos akkor metszette fába híres történelmi sorozatát. Rövidesen én is bekapcsolódtam a dúcok nyomtatásába. Akkor láttam, milyen nagy történelmi előtanulmányokat folytatott egy-egy lap megkomponálásához. Tőle kaptam a száldúcot és hozzáfogtam az első metszetemhez, Találkozás volt a címe. A próbanyomat után megmutattam művemem. Humoros véleménye az volt: "Lesz ez még jobb is!".

Minden szabadidőmet a Főiskolán töltöttem, természetesen hatott rám a Nagy Mester személye, munkabírása és környezete. Részt vettem mindennapi munkájában. Egy alkalommal lementünk a földszinti raktárba. Csodálatomra ott egy nyomdagépet láttam, szedőszekrényekkel. Érdeklődésemre elmondta a gép történelmi jelentőségét: ezen nyomtatták a versailles-i békekötés (1919) okmányait, diktátumát. (Ezt igazolta rajta egy réztábla is).

A fametszetes történelmi sorozat lapjai egymás után születtek. Közben támadt az az ötletem, hogy a halott gépet és betűket életre kellene kelteni. Nagy zavaromban egy szép napon a Mester elé álltam és elmondtam tervemet: kellene csinálnunk egy balladaskötetet, növendék társaim készítenének egy-egy metszetet. Előkerült Erdélyi János balladaskötete. Kiválasztottuk a verseket és megkezdődött egy új korszak: a könyvnyomtatás a Főiskolán! Varga N. Lajos zseniális művészi tudása mellett az volt a legcsodálatosabb, hogy a grafika művészetét egységes átfogó szemlélettel tudta művelni. Már a kétéves angol ösztöndíját arra használta,

hogy feldolgozta a British Múzeum hatalmas grafikai gyűjteményét. Egyéb lapokról a méretezésen kívül vázlatot is készített. Jó volna ezt az értékes anyagot közkinccsé tenni!

A balladaskötet megszületett, szerény külsővel, japán módra fűzve. Munkánkat siker koronázta. Mesterem is megcsapta a könyvnyomtatás bűvös szele. Temérdek elfoglaltsága mellett egy szép napon a szedőszekrény előtt láttam, rakta a betűket sorjában. Megszületett első könyve! Szövegét írta, tördelte és metszette hozzá az illusztrációkat! Majd újabb könyvek születtek. Részt vettem az illusztrációs anyag, Dürer, Aman Jost- és japán metszetek másolatainak a metszésében. Nagy lelkesedéssel vettem részt e művészileg megújuló vállalkozásban.

Az ő munkásságát és eszmei tartalmát ugyanaz a szándék irányította, mint Kós Károlyét. Iparkodtam mindent ellesni, megtanulni. Volt rá alkalmam, mert sok-sok napot töltöttünk együtt. A tanítványból lassan szűk baráti köréhez tartoztam, baráttá fogadott. Mindig tiszteltem benne az embert, az alkotó művészt. Nehéz napjaiban is mellette voltam. A zsidótörvény az Andrassy úti házat, amelyben családjával lakott, zsidó házzá, gettóvá jelölte ki. Oda gyűjtötték be a zsidó családokat.

Ott maradt a lakásukban, vállalta az üldözöttek mindennapi szenvedését. Többször meglátogattam, a lépcsőházban, a folyosókon ültek, feküdtek az emberek. Csak nagy óvatos léptekkel tudtam köztük feljutni a mester lakásába.

A "nagy kanyar" után megalázó évek jöttek. A Főiskola elvesztése és sok-sok minden. Hosszú zaklatás, herce-hurca után sokáig nagyon bizonytalan volt a mindennapi lét, a megélhetés. Tudatában volt, hogy új korszak kezdődik! A főiskolai műtermét elveszítette, lakása alakult át műteremmé. Nem vett rajta erőt a csüggedés. A metsző acél karcolótű folyamatosan dolgozott. Még sok-sok halaszthatatlan programja volt a mesternek. Ha hideg volt a műterem, mert elfogyott a tüzelő, gondoskodtunk róla. Jóban-rosszban mellette voltunk. A javuló mindennapi melasz-korszak után, szerdai napok délutánján a baráti kör nálunk jött össze beszélgetésre: itt Varga Nándor, a Mester volt a fénypont.

Sok éven át a közös kirándulásokban, akvarellfestésben, rajzolásban is részt vettem. Mindig természetesen hatott rám biztos rajztudása, ecsetkezelése. Városképeknél a rézlemeze tükörképet karcolt. Köszönöm a sorsnak, hogy pályám kezdetén megismerhettem.

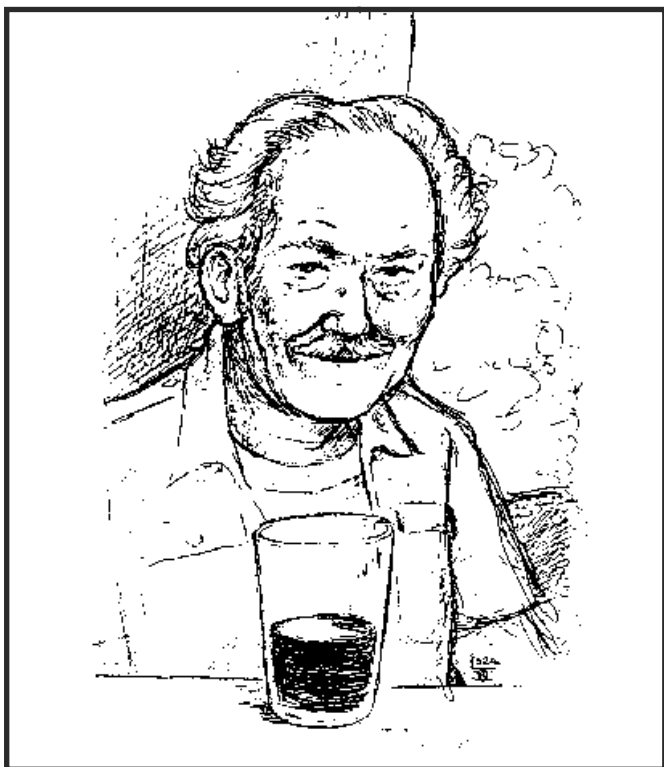
Amit tőle tanultam és kaptam, a munkásságomat segítette.

Varga Mátyás

ELHUNYT VÁRKONYI KÁROLY GRAFIKUMŰVÉSZ

Életének 91. évében, 2001. július 13-ikán csendben elment Debrecen szerelmese, **Várkonyi Károly** grafikus művész, a mindenki által szeretett Karcsi bácsi, aki grafikáival, ex libriseivel, alkotásaival meghódította a hazai és külföldi gyűjtők nagy táborát. Debrecenben született 1910. január 31-ikén, ahol éppen akkor vendégszerepelt az operaház, amelynek muzsikusa volt az édesapja és feleségével érkezett a vendéglátókra. Ez meghatározta későbbi debreceni kötődését.

Elemi és középiskolai tanulmányait a fővárosban végezte, ahol már kitűnt rajz tehetsége. 1926-ban a Magyar Gyermektanulmányi és Gyakorlati Lélektani Társaság kiállításán olyan sikert aratott, hogy kiemelték és Ács Lipót keramikus festő és Bíró József festő külön tanították. Középiskolai tanulmányai után az Iparrajziskola grafikai osztályára iratkozott be, ahol tanára, Zombori Moldován vezette be a grafikai művészet rejtettebb titkaiba.

Várkonyi Károly önarcképe

Befejezve középiskolai tanulmányait, 1931-ben Berlinben élő nagybátyjához utazik, s az ő segítségével Albert Reimann képzőművészeti iskolájában képezi magát. Innen küldte el versenymunkáját a londoni Golden Cocherell Press emblém pályázatára, ahol második díjat kapott. Ezután párizsi és olaszországi tanulmányútra indult. Majd itthon beiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Benkhardt Ágost festő keze alatt dolgozott.

Sajnos, anyagi okok miatt meg kellett szakítania tanulmányait. Visszatért Debrecenbe, ahol megélhetését a merkantil grafikai munkák biztosították. Amellett festett és az 1935. október 29-ikén bejegyzett Ajtosi Dürer Céh munkájába is bekapcsolódott. Ezt követően egymás után kerültek ki keze alól az alkalmazott grafikák, az ex librisek és könyvborítók, s rendszeres résztvevője a kiállításoknak. 1936-ban megnősült és visszatért Budapestre, a Földművelésügyi Minisztérium Kultúrmérnöki Hivatalában vállalt munkát. Két év múlva visszakerült Debrecenbe, itt a Hortobágy hasznosítási munkálataiban vett részt. Ebben az időszakban festette kubikos témájú képeit és hortobágyi tájképeit. Ezek a témák megjelentek akkor készült linómetszetein is. 1943-ban behívták katonának. A II. Világháború megtörte művészi munkáját. Mint térképész zászlóost, a frontra vezényelték. Szerencséjére a hadműveleti osztály főnöke, Simonffy-Tóth Ernő felismerte emberi és művészi értékét és segítette, hogy a háborúban is művész maradhasson: a hadműveleti szakrajzokon kívül szerkesztője és illusztrátora lett a Hadműveleti Nagyító és a Kárpáti Híradó című alkalmi kiadványoknak. Am a háború nem kedvez a szabadelvé lapoknak, így ezeket megszüntették, s amikor ő utoljára Vadító címmel úgynevezett búcsúsámot akart kiadni, s emiatt a Gestapo is kereste, főnökei, köztük Kéri Kálmán ezredes is, megmentették. Később mégis letartóztatták és Sopronkőhidán volt fogágban, majd

Nyugatra hurcolták, ahol amerikai fogságba került. Kalandos úton tért haza, de itt újabb meghurcoltatás várt rá. Végül 1946-ban visszatérhetett családjához.

A sok viszontagság után azt hitte, most már a nyugalmas alkotás ideje következik, de tévedett. Hiába lépett be a Magyar Képzőművészek Szakszervezetébe, hiába vett részt a debreceni művészeti munkákban és kiállításokban, az akkori szellem nem kedvezett a hozzá hasonló tiszta jellemeknek. Még a műtermétől is meg akarták fosztani, amit csak Legfelsőbb Bírósági határozattal tudott megtartani, noha évek óta abban dolgozott.

Rajztanár lett a debreceni 109. sz. Ipari Szakmunkásképző Iskolában. Tanítványai imádták, mert a merev műszaki rajz mellett megismertette velük a szabadkézi rajzot és a művészettörténetet is. Abaújszántón kis csa-ládi "vára" jelentette számára az igazi kikapcsolódást, ahol baráti körben, vörösbora mellett átadhatott valamit nagy élettapasztalatából és nemes művészetéből.

Grafikusként a fa- és linómetszés mellett a rézkarcolást is művelte. Realista megfogalmazással nyúlt a témákhoz, s ha kellett, a szatíra eszközeit is igénybe vette. Rézkarcaiban a finomság, fametszeteiben a kemény, tiszta szerkezetre való törekvés jellemezte. Jó érzéke volt a téma eredeti feldolgozásához. Az élet humanista művésszé érlelte. Ezt tükrözi négy linómetszeteiből álló sorozata, amellyel részt vett Soha többé háborút címmel a New York-i Avant Gard világpályázaton. Felsorolni is sok lenne a magyar és idegen országok városait, amelyekben kiállításokon szerepelt. Sikerrel vett részt az 1946-ban Nancyban, 1972-ben Helsingörben, 1976-ban Pécsen és 1976-ban Debrecenben kiírt pályázatokon. Megalakulása óta tagja volt a Kisgrafika Barátok Körének, részt vállalt annak sok-sok munkájában. Az utóbbi időben a heraldikával, e sokáig tiltott területtel is foglalkozhatott, amelynek szintén

Andruskó Károly linómetszete, X3

A rendszerváltozás évei hozták meg számára az erkölcsi elismerést. Visszakapta katonai rangját és jogosan megítélt nyugdíj-kiegészítését. Abaujszántó méltán tisztelte meg a Díszpolgár címmel. Debrecen város is érezte, hogy tartozása van a művésszel szemben s 1998. december 4-ikén az Orvostudományi Egyetem galériájában nyitották meg életműkiállítását, amely óriási sikerrel zárult. Ez évben még egy elismerés érte: az újra megalakult Ajtósi Dürer Céh megválasztotta tiszteletbeli elnökének.

Sajnos, rövid, súlyos betegsége meggátolta, hogy

kedves találkozásainkat az Óbester borozóban továbbra is megtarthassuk és hallgassuk élvezetes történeteit, előadásait és tanácsait. 2001. július 11-én vettünk végső búcsút Karcsi bácsitól Debrecenben, ahol a hatalmas tömeg, a három autó virág és a búcsúztató szép szavak bizonyították, hogy értékes embert és művészt veszítettünk el.

A Kisgrafika Barátok Köre Egyesület is jelen volt a szomorú búcsúzáson. Sírjára mi is elhelyeztük a szeretet és az emlékezés virágait.

Mayer József

BÚCSÚ DÁNIEL VIKTORTÓL

Dániel Viktor rézkarca, C3

Szomorú szívvel kell búcsúznunk ismét Körünk egyik régi tagjától, a grafikusművész **Dániel Viktortól**. Tragikus hirtelenséggel távozott közülünk. A Normafánál, séta közben véletlen baleset áldozata lett. Hetvenöt éves volt.

Budapesten született 1926. május 24-én. Kereskedelmi középiskolát végzett, majd nyomdászként helyezkedett el. A nagy rézmetsző mester, *Horváth Endre* ajánlására került a Magyar Pénzjegynyomdába, ahol kiváló grafikusművészek tervezték, metszték a magyar, és gyakran még külföldi bankjegyeket is.

A rajz tehetséggel megáldott fiatal ember itt kapott kedvet a grafika művészetéhez. *Nagy Zoltán* és *Leszek Ferenc* segítette, hogy a rézkarc és a rézmetszés tudományát elsajátítsa. Közben, hogy tovább képezze magát, beiratkozott a Képző- és Iparművészeti Gimnázium esti tagozatára, ahol *Perecz Jenő* és *Takács Tamás* (aki korábban egy ideig Sárospatakon is volt rajz tanár), vezették be az elméleti ismeretek birodalmába. Majd ezt követően *Jaschik Ákos* szabadiskolájában képezte magát.

A háború után a Pénzjegynyomda munkatársaként részt vett a hazai pénzkiadás munkálataiban és a

bankjegytervezésben. Itt mindig kiváló művészegyéniségek dolgoztak, hogy csak a legjelentősebbeket említsük: *Nagy Zoltán*, *Füle Mihály*, *Gál Ferenc*, *Vertel József*, *Kékesi László*, *Vén Zoltán*. Rangot jelentett e névsor egyik tagjának lenni. Dániel Viktornak ez sikerült.

Az 1960-as évek végén dr. *Illyés Sándor László*, a Kisgrafika Barátok Köre neves gyűjtő tagja ösztönözte, hogy készítsen ex libriseket. Ő is belépett a KBK-ba, ahol rövidesen népszerű lett a gyűjtők körében. Első ízben 1970-ben a budapesti FISAE Kongresszuson jelentkezett az alkalomra készített rézkarc-lapjaival, majd 1972-ben a helsingőri kongresszuson már kisgrafikai kiállításon is szerepelt.

Feltűnést keltett szőlős-boros témájú munkáival. Ez a téma akkoriban lett népszerű, főként *Lippóczy Norbertnek* a híres gyűjteménye és annak kiállítása folytán. Egyre több külföldi gyűjtő rendel nála ex librist. Témavilága egyre bővül, az alkalmi grafikák mellett szívesen ábrázol virágot, műemlék-épületeket, városképeket, vagy teszi át rézlemezre klasszikus mesterek (pl. Dürer) rajzait. Ex librisein megjelentek

Eredeti méret: 8X5 mm

Eredeti méret: 9X8 mm

Dániel Viktor rézkarcai, C3, nagyításban

bankjegyeken nagy művészi tökélyvel alkalmazott hullámzó vonalhálós díszítőkeretek, díszítőelemek motívumai. Ritka vállalkozás az a kis mappája, amit Dr. *Illyés S. László* sugallatára és kérésére állított össze mini ex libriseiből. Az alig 4-5 cm-es rézlemezre karcolt kis alkalmi grafikáinak és ex libriseinek a képmérete nem haladja meg az egy négyzetcentimétert. Olyan is akad közöttük, amelyen a kép vagy ábra mellett három név, két helységnév, két dátum és az "ex libris" felirat is szerepel, s képmérete mindössze 4x8 milliméter. Ez azt